„POVESTEA OMULUI” – ÎN SPIRITUL TRINITĂȚII

Veronica PANFIL

Școala docotorală Științe Umaniste și ale Educației USM

veronicapanfil2255@gmail.com,

ORCID

THE STORY OF MAN” – IN THE SPIRIT OF THE TRINITY

Summary

In this paper the issues is concerning on the Constantin Noica s recounts to the Hegel’s Phenomenology of Spirit as a fairy tale of the history of philosophical thought—a journey “from substance to concept and from religion to absolute science” in order to grasp philosophical phenomena: Whole – part; motion – state; truth – falsehood, all aimed at contemplating the fundamental question of rigor: the return to oneself.…It is the story of man and the three histories in which he is caught: his personal history as an individual (1), as a member of a community (2), and as a participant in a culture (3). …He will then delve even deeper into history, under the sign of cultures and religions, from which he will ultimately emerge as a living response to the question: What is man, O Lord, that You are mindful of him?

The relevance of this study confirms a renewed awareness of Man’s closeness to God as a result of culture shaped in the spirit of Christianity—toward the discovery of cultural values in the study of theological conceptions and their influence on speculative thought. It’s also try to highlight C. Noica’s guiding philosophy idea since TalesMan: that man is what he thinks, according to the measure of the God in he believes—of his self-awareness, his own reason, and the spirit of man’s communion with the Divine—and that Religion interprets the manifestations of spirit in the story of man.

Enunțul din tema articolului reprezintă o componentă din problematica cercetării modelului cultural elaborat de Constantin Noica. Cercetare prin care se argumentează necesitatea cunoașterii moștenirii noicasiene, cu precădere evidențiindu-se contemporanietatea și consistența istorico-axiologică a modelului cultural în secolul XXI. În contextul dat, abordarea se axează pe elucidarea aspectului religiei prin care se încearcă a demonstra prezența valențelor insuficient conștientizate. Valențe care străbat întreaga operă al lui Constantin Noica ce confirmă și reconștientizează apropierea Omului de Dumnezeu ca rezultat al culturii în duhul creștinismului. În care pentru autor „întru" înseamnă descoperirea valorilor culturii în studiul concepțiilor teologice și influența lor asupra gândirii speculative. Și nu în ultimul rând că, viața omului ca „făptură dumnezeească pe pământ e în continuă criză ca în ideal să ajungem la divinitate" și prin consecințele regimului totalitar de interzicere și camuflare a concepțiilor teologice, credinței adevărate, deaceea „trebuie să ținem bara punții până va trece valul", lucrând în „cultura frumosului" [1].

În contextul invocat subliniem că reprele valorice sunt susținute și prin paradigma Noica. Paradigmă în care Noica înglobează existența sa întru cultură și seduce prin armonia filosofiei sale bine structurate. Este vorba de o filosofie care a revelat o evoluție a Omului (individului) in permanentă ascensiune, începând cu lucrarea „De caelo", „Mathesis sau bucuriile simple" etc. Astfel, C. Noica în filosofia lui matură prin intermediul cuvântului introductiv din „Povestiri despre om" susține că: „Suntem ce gândim pe măsura Dumnezeului în care credem – istorisește Hegel – după cum popoarele au parte de stăpâniri bune sau rele, potrivit cu Dumnezeul pe care-l au... Omul (ființa căutătoare de divin, chiar când n-o știe, s-a spus) face știință, răzbate, creează și surpă în spiritul culturii sale religioase. Căci spiritul lumii comunitare, devenit conștient de sine într-un Dumnezeu este religia. ... Deci: conștiința ta de tine, rațiunea ta, spiritul comunității tale țin de Dumnezeul tău, care le e întregul, chiar dacă ele îți apar independent. Religia presupune toate momentele de până acum ale spiritului, adică toată povestea omului" [2].

Fapt pentru care în continuare recurgem la istorisirea „Fenomenologiei spiritului" lui Hegel de către C. Noica ca pe un basm pentru „limpezirea" fenomenelor filosofice: Întregul – partea; mișcare – stare; adevăr – fals în scopul

contemplării întrebării de „rigoare: întoarcerea asupră-ți. … E povestea omului și a celor trei istorii în care e prins: istoria lui ca ins (1), ca membru al unei comunități (2), ca părtaș al unei culturi (3). … se va cufunda apoi mai adânc în istorie, sub semnul culturilor și religiilor, de unde vei ieși în fine ca un răspuns viu la întrebarea: ce ste omul, Doamne, ca să te gândești la el? Atunci vei fi gata să te întrebi, cu Hegel și toată cultura noastră: ce este Domnul, omule, ca să te gândești la el?" [3]. Noica tălmăcește povestea omului după Hegel cu ajutorul a trei ipostaze: „Povestea senzației", „Povestea percepției" și „Povestea intelectului". Este o analiză de la senzual (senzațiile sunt determinate ca „stări de suflet") lucrurile în particularitatea lor de concepere a generalităților până la experiența de percepere. Vorbim de – gând-noțiune-idee, adică în diversitatea particularităților legităților naturii percepută ca unitate. În timp ce, omul se include cu personalitatea sa conștientă în procesul de cunoaștere „readus de la lucruri la propria sa conștiință" în intellect: „… prin intelect noi căutăm să cunoaștem lucrurile după modelul conștiinței de sine, adică dinăuntru;" definite ca legi [4].

Menționăm, că investigațiile întreprinse de departe nu evaluază doctrina theologică de interrpretare a Trinității nTotodată însă fără o evoluare istorică nu vom fi suficient de convingători pentru argumentarea conținutului problemei. Cu atât mai mult cu cât, trinitatea (sau relația de trei) în Dumnezeire se confirmă inițial în Scriptură până la Christos, deși nu se utilizează termenii Triadă, Treime sau Trinitate. În această ordine de idei semnalăm existența de afirmări multiple privind Trinitatea, inclusiv disputele teologice. În timp ce în adordarea noastră se reliefează tangentialitățile cu conceptul de model cultural. De asemenea, și paradigma Ellen Wite despre Duhul Sfânt în „Mângâietorul pe care Christos a promis să-l trimită după înalțarea Sa, este Spiritul Sfânt în toată plinătatea Dumnezeirii, manifestând puterea harului divin către toți cei care îl primesc pe Christos și cred în El ca Mântuitor personal. Există trei personae care formează această Triadă cerească în numele acestor Trei Mari Puteri – Tatăl, Fiul și Spiritul Sfânt – sunt botezați cei care primesc pe Christos prin credință vie. Și aceste puteri vor conlucra cu supușii ascultători ai cerului în eforturile lor de a trăi noua viață în Christos" [5]. În aceeași interpretare Spiritul Sfânt are o personalitate (individualitate), calitate de persoană. … De asemenea, el trebuie

să fie o persoană divină, altminteri El n-ar putea cerceta secretele asumate în gândul lui Dumnezeu.

Desigur, veridicitatea acestor adevăruri au fost raportate la reflecțiile lui Raoul Dederen asupra doctrinii Trinității. Reflecții în care afirmă că religia creștină a culminat cu „descoperirea" unei teologii trinitare: „… problema esențială se referă la relația Tatăl cu Fiul. Cu alte cuvinte, dacă Tatăl, Cuvântul, nu s-ar fi făcut trup, nu ar mai fi existat nici o piatră de poticnire pentru monoteismul iudaic. … Ceea ce a făcut din creștinism o entitate vitală și ceea ce a oferit entitate experienței Creștine în mod particular a fost întâlnirea cu Iisus din Nazaret" [6].

Referitor la modelul triadic care este în esența sa modelul cultural European confirmat, inclusivș în unitatea creștinismului. Unitate care de fapt reprezintă o sintagmă de reuniune trinitariană. În contextul în care reflectarea speculativă a Trinității în filosofia clasică europeană este o axiomă. Axiomă prezentă în operele lui Hegel, Kant, Șopenhauer etc. prin prezența corelației dintre divinitatea naturii și reflecția ei în ființa umană, în care Trinitatea speculativă (Creatorul, Mântuitorul și Duhul) este superioară practicii existențiale și revelației prin întemeirea operelor despre adevărul/„истина" Divinității și manifestarea în umanitate. Această apreciere conchide, că Creatorul (Tatăl), Răscumpărătorul (Iisus) și Sfințitorul (Sfântul Duh) în corelația dintre ei ca „persoane" sunt o sintagmă unitară, dar și distincte concomitent exprimate într-o singură substanță a divinității cu adevărată egalitate și esențială în trinitate, contestând statutul de subordonare (a Fiului) sau inferioritate terestră prin continuitatea Duhului în lucrarea lui Christos și dincolo de întruparea sa, fiind indivizibilă și infinită prin relație și nu prin divizare.

Nu mai puțin interes reprezintă investigația lui Corneliu Boingeanu privind viziunile lui Moltmann și Lossky „în dialog" despre Trinitatea Divină. În structura doctrinei creației ca esență epistemologică, acceptată în termeni trinitari vom cita ulterior din Moltmann ontologia revelației supreme a Trinității argumentată prin Cruce și recunoașterea Trinității în crucificarea lui Iisus. Acest concept de interpretare a Trinității ca un proces deschis pentru muritori se reflectă în crucificare și abordează „0 gramatică hermeneutică" a Trinității

nu ca pe un grup izolat, ci ca pe un „canon hermeneutic", folosit ca bază epistemologică în existența divină transcendentă despre Dumnezeu ca Trinitate și anume: Cristologia. Gramatica Trinitară a lui Moltmann este deosebită prin hermeneutica Dumnezeului transcendent, dar și a Dumnezeului suferind uman crucificat pentru continuitatea viitorului conștiintizat prin Duh în Iisus di Dumnezeul Tatăl și, fiind energiile creației a „tuturor lucrurilor", considerată „locuința Trinității" concepută doar prin Duhul Sfânt în hermeneutica trinitară. Evenimentul crucii este pentru Moltmann esența trinitară. Pericopa Duhului Sfânt în hermeneutica lui este reflectată prin procesul „învierii", prin trinitatea Duhului ca lucrare a fiului, după cum trinitatea Duhului de către Dumnezeu, afară de originea sa divină, adică întrupat.

Dezvoltând subiectul cercetării subliniem afinitatea tematicii cu aspectele noțiunii de model ale teologului Moltmann. Aspecte prin care „lucrarea" unui „singur model" – Tatăl-Fiul-Duhul unitar se completează cu cel al „modelului creației". Acesta este „lucrarea" Tatălui, răscumpărarea - interpretată ca „lucrarea" Fiului și sfințirea apreciată ca „lucrarea" Duhului, adică personajele trinității modifică modelul în comun acord și cauză comună, „ ... transformând istoria suferinței creației într-o istorie a speranței. ... în că toate relațiile care sunt analoage lui Dumnezeu reflectă sălășluirea primară reciprocă și interpretarea mutuală a perihorezei trinitare: Dumnezeu în lume și lumea în Dumnezeu; cerul și pământul în împărăția lui Dumnezeu, umplute de slava Sa; sufletul și trupul unite în Duhul dătător de viață pentru întreaga umanitate; femeia și bărbatul – în împărăția dragostei necondiționate, eliberate spre a fi ființe umane adevărate și complete. ... Tatăl își lasă fiul să se sacrifice prin Sfântul Duh. Tatăl este dragostea care se crucifică, Fiul este dragostea care se crucifică și Duhul Sfânt este „puterea de neînvins a crucii"[7]. Revenim la Constantin Noica în afinitatea modelului cultural cu raportul culturii panteiste și avertizarea periculoasă de confundare a uniunii dintre Creator (Dumnezeu) și Creatură (Fiul) prin interdependența Duhului, ce pot fi interpretate ca 2-3 persoane sau elemente independente. Aici este esența și miezul Operei Trinitare în esența unității multiple, ce se revarsă în cultura europeană monoteistă, în unitatea ontologică a lui Dumnezeu cu realul existențial și ființa ei ca creație supremă. Unitatea și diferențierea este gramatica dialectică în exprimarea unității dintre Dumnezeu și creația sa exprimată în mod diabolic.

În baza argumentelor relatate, metoda inducției necesită concluzia, că metodologia modelului trinitar, prin hermeneutica dialectică sunt pilonul filosofic în conceperea modelului cultural într-o viziune de corespondență dialectică între transcendența lui Dumnezeu și imanența creației sale – existența pură: Dumnezeu ca trinitate și infinitatea sa au o împlinire pragmatică prin întrupare și relația dinamică de regăsire în uman și relaționare personală cu Dumnezeul Trinitar.

Deloc întâmplîtor în cadrul studiului se valorifică și epistemologia creștină în identificarea prezentului „acum" și viitorului „atunci" prezintă un mod util de apreciere a modelului cultural în caracteristicile sale de prezent și modificările ulterioare ce pot fi un impact adevărat pentru cultură. Deoarece doar o gramatică dialectică a proceselor de imanență și transcendență sunt un echilibru epistemologic în definirea unitară a culturii creștine definite de Moltmann excepțional în citata. „Dacă Dumnezeu își concepe creația din nimic, în ciuda păcatului dorește mântuirea ei, atunci, în trinitatea și abandonarea propriului Său Fiu, El se expune, pe Sine însuși anihilării nimicniciei, astfel, încât să o poată învinge în Sine Însuși și prin Sine Însuși și astfel să ofere creației Sale existență, mântuire și libertate" [8].

S-a considerat important evidențierea aspectului trinitar elucidat de cercetătorul Lossky în corelația divinității și umanității naturii lui Aristos, principialitatea voinței, la fel, trinitare: sursa este Tatăl, Fiul – realizarea subordonată, Duhul Sfânt – manifestarea victorioasă prin continuitate exprimată în „renunțarea" personală a Fiului la ființa pământească. În acest din urmă sens reprezintă hermeneutica trinitară epistemologic anume în unitatea ontologică divină internă dintre cele trei persoane și umanitatea întrupată, numind-o „perihoresis" – unitate – prin –diferențiere și unitatea unei singure persoane este reconciliată prin divinitate și umanitate. Și corelația dintre voință – natură (întruparea Fiului) și prin care se realizează divinitatea. În această coeziune dialectică Lossky intercalează persoana Duhului Sfânt (a treia persoană), care materializeză Trinitatea și prin manifestarea lui îl sesizăm pe Dumnezeu ca Trinitate. Epistemologia teologică a Trinității este variată și multifuncțională, însă nu poate fi reflectată în acest context, decât în corelație cu modelul cultural. Menționăm doar că sintagma Trinității nu constituie

un model ipostatic, după Lossky, în care Trinitatea se prezintă în economie/ existență prin Duhul Sfânt, ci în diversitatea lor. Tatăl-Fiul-Duhul se relaționează unul față de altul, fiind o hermeneutică diversă de alte interpretări a acestei construcții de dimensiune ontologică. În final, vom remarca concluzia pentru modelul trinității în contextul istoriei filosofiei sub aspect epistemologic, adică Trinitatea nu poate fi considerată o doctrină:

- Trinitatea este esența Revelației;
- Trinitatea este cel mai superior concept despre Dumnezeu;
- Trinitatea este și un concept funcțional despre Dumnezeu;
- Trinitatea este cel mai enigmatic „mister" al teologiei creștine, conturându-se în obiectul ei;

Indubitabil că, Trinitatea înglobează și principiul hermeneutic de întregire a epistemologiei într-o structură ontologică. Întregire care în teologie înseamnă „perihoreză ontologică", adică „o reflecție a posteriori asupra creației întrupării lui Christos prin puterea Duhului Sfânt. ... mișcarea lui Dumnezeu către creația. Și nu în ultimul rând este o mișcare a distincției identificată în paradigmele: transcendență/imanență/natură/persoană/voință și natură/energie... mișcarea lui Dumnezeu în Unitate, deoarece Unitatea și distincția funcționează în mod continuu în Trinitate" [9].

Studiile întreprinse denotă că, Trinitatea Divină are o reflecțiune imanentă și în conceptul ontologic de trinitate a Ființei: corp fizic-mental-spiritual concepută în unitatea: Dumnezeu-Duhul Sfânt-Omul, apoi reflectată în altă.Trinitate: noi-lumea-experiența lumii. Ulterior relaționează în altă. Trinitate: căutătorul-căutarea-obiectul căutării. [10]. Cu remarca că, „ tot ce a avut tărie în istoria culturii a trebuit să lanseze bunul simț: miturile, religia, filosofia, știința până și tehnica astăzi. Dacă religia creștină ar fi avut bunul simț al lui Arie și al gnosticilor, de a spune că trei lucruri nu pot fi unul singur și că omenescul nu poate fi una cu supraomenescul, probabil că n-ar fi rezistat nici trei secole" [11].

În lumina studiului nostru „povestea omului" reflectată in prizma trinității nu poate fi redusă în cristologie la Isus abstractizat și idealizat patriarhal, ci văzut în perfecțiunea de echilibru de gen (sex neutru), întru depășirea și

contestarea convențiilor timpului, pledând pentru dreptate. Metodologia de cercetare a acestui proces impune principiul istoricității în sprijinul afirmării valorilor istorice ale creștinismului expuse în mesajele Evangheliilor statice și concentrate pe metoda narațiunii în expunerea lui Isus istoric în procesul de statornicire ca personalitate și interpretarea crucificării în simbolismul teologic [12].

Referințe bibliografice

1. https://doxologia.ro>parintele-rafail-noica
2. NOICA Constantin. *Povestiri despre om după o carte a lui Hegel.* București: Cartea Românească, 1980, pp. 296, 225-226, 254 p.
3. NOICA, Constantin. *Povestiri despre om.* București: HUMANITAS, 2019, ", 307 p. pp. 151-152. ISBN: 978-973-50-6637-6
4. Ibidem, pp. 153-166
5. Ellen Wite. *Special Testimonies,* Series B, No. 7, 1905 din www.agvestate.andrews.edu/egi-Gin/egw2html
6. DEDEREN Raoul. *Reflecții pe tema doctrinei Trinității.* În: Trinitatea în lumina Revelației. București: Casa de Editură, Viață și Sănătate, 2010, p. 103, 374 p.
7. BOINGEANU Corneliu. *Între imanență și transcendență. (Moltmann și Lossky în dialog despre Trinitatea Divină)*. București: Editura Universitară, 2009, pp. 134-144, 377 p.
8. Ibidem, pp. 149-150
9. Ibidem, pp. 286-191
10. TODEA Steluța. *Trinitatea Ființei și prezența nemărginirii*. Cluj-Napoca: Editura Napoca Star, 2014, pp. 29-30, 146 p.
11. TĂNASE Al. *Trinitatea de aur a culturii antice grecești și a celei europene.* Iași: Tipografia Moldova, 2001, p. 235, 416 p.
12. McGRATH, James F. *Ce a învățat Isus de loa femei* (trad. din engleză de R. Cucuteanu). București: HUMANITAS, 2023, 399 p. ISBN: 78-973-50-8175-I